

SUMMARIUM

Niniejsza dysertacja dotykając problemu fenomenu Liturgii św. Jakuba Apostoła, Brata Pańskiego pragnie się zmierzyć z kwestią „liturgiczności” Cerkwi Prawosławnej jako takiej. Dzięki „liturgiczności” życie cerkiewne nabiera sensu piękna, staje się samo pięknem. W odniesieniu do omawianej Liturgii jest to zagadnienie szczególnie ważne, gdyż nie była ona odprawiana na ziemiach polskich od wielu powojennych dziesięcioleci, można więc uznać ją za wzbogacenie polskiego życia liturgicznego dzięki pracom rekonstrukcyjnym i wykonawczym preparacjom, wynikłych z inicjatywy ks. profesora Rościława Kozłowskiego i realizowanej pod kierownictwem prof. W. Wołosiuka.

A wszak muzyka to wyraz najgłębszych ludzkich doznań. Muzyka religijna ma zaś wymiar szczególny, jest bowiem forma modlitewną, bardzo ceniona przez Starożytnych. W przypadku omawianej Liturgii staje się ona „pokornym narzędziem” przekazu istotnych treści wiary: nie jest eksponowana przez ornamentykę, nie przysłania trudnościami wykonawczymi teologicznego wymiaru słowa, a jednocześnie w szczególny sposób podkreśla określoną jego semantykę i semiotykę.

Niniejsza dysertacja opiera się na badaniach nad znaczeniem i powiązaniem znaczeń. Każdy element melodyczno-harmoniczny zespala się bowiem sposób istotny w jednoznacznie określony konglomerat semantyczny, odsłaniając odbiorcy drogę do poznania wiary i do jej akceptacji.

Jednocześnie jest niniejsza dysertacja próbą komasacyjnego uwzględnienia wskazanego fenomenu liturgiczno-muzycznego reprezentowanego. Dla Autora Liturgia jest bowiem Świętą Ofiarą ku chwale Pana, jest zarazem Spotkaniem Ludu Bożego ze Stwórcą. Ten jednoznacznie pojmowany liturgiczny kontekst jest zarazem faktorem strukturalnym treści, odwołującej się nie tylko do liturgicznej *praxis* prawosławnej, lecz i do indywidualnego doświadczenia duchowego, którego jakoś niewątpliwie podwyższa kontakt z muzycznym Pięknem.

Warto też wskazać, iż zarówno koncepcję pracy jak i jej narrację generowała kategoria uczestnictwa – autor niniejszego opracowania sam był wykonawcą tego dzieła nie tylko jako chórzysta, lecz także jako dyrygent. Jednakże, jak sam zaznacza, dopiero refleksja naukowa

stała się istotnym dopełnieniem zarówno prezentacji jak i osobistego doświadczenia. Doświadczenie to każe sytuować Liturgię w dwu istotnych kontekstach historycznych: odnalezienia Drzewa Krzyża (*Lignum Crucis*) i Wielkich Soborów. Taka sytuacja pozwala uważać Liturgię za świadectwo nie tylko starożytne, lecz także nieustannie żywe i aktualne.

Narracja dysertacyjna niniejszego opracowania oscyluje zatem w dwu zasadniczych wymiarach: *spectrum* historycznego i *spectrum* teologicznego, realizowanego koniunktywnie z uwagi na wzajemną „interpolację” wskazanych kategorii. W obu przypadkach istotny jest bieżący stan badań, dzięki któremu wskazane kategorie nabierają często dodatkowych znaczeń. Taki stan rzeczy potwierdza struktura formalna i treściowa dysertacji, która korzystając z klucza semiotycznego kieruje się w stronę pogłębienia zagadnień Tajemnicy Krzyża, Zmartwychwstania i Zbawienia. Uwzględniono też kwestie proveniencji liturgicznej oraz semiotyki liturgiczno-muzykologicznej i faktory rozwojowe omawianej Liturgii, która będąc doświadczeniem religijnym jest zarazem świadectwem wiary dawnych pokoleń, od których drogą Tradycji możemy rozpoznawać własne drogi ku świętości.

ks. Gabriel Bisiomay

ABSTRACT

This dissertation touching the problem of the phenomenon of the Liturgy created by St. Jacob, the Apostle and Lord's Brother, wants to face the issue *liturgicalitis* in the Orthodox Church. Thanks to its liturgical dimension the ecclesiastic life takes on the meaning of beauty, it becomes beauty itself. With regard to the liturgy discussed here, this is a particularly important issue, since it has not been celebrated in Poland for many post-war decades, so it can be considered an enrichment of the Polish liturgical Orthodox life thanks to the reconstruction and preparation work done by the priest professor R. Kozłowski' and prof. W. Wołoskiuk's cooperation.

And music is the expression of the deepest human experience. Religious music has a special dimension, because it is a prayer form, highly appreciated by the Ancients. In the case of the liturgy discussed, it becomes a "humble tool" for the transmission essential content of faith: it is not exposed by ornamentation, does not obscure the theological dimension of the word, and at the same time emphasizes its semantics and semiotics in a special way.

This dissertation is based on research on the meaning and connection of meanings. Each melodic-harmonic element combines a significant way into an unambiguously defined semantic conglomerate, revealing the recipient's path to know the faith and its acceptance.

At the same time, this dissertation is an attempt to take into account the indicated phenomenon of liturgy and music represented. For the author, the Liturgy being the Holy Sacrifice for the Lord's Glory, it is also the Meeting of the God's People with their Creator. This unambiguously understood liturgical context is also a structural factor of the content, referring not only to the liturgical Orthodox *praxis*, but also to the individual spiritual experience, whose quality undoubtedly raises contact with the musical Beauty.

It is also worth pointing out that both the concept of work and its narrative aspect were generated by the participation-category - the author of this study himself was the performer of this work not only as a chorister, but also as a conductor. However, as he points out, only scientific reflection has become an important complement to both the presentation and personal experience. This experience makes us place the Liturgy in two important historical contexts: the finding of the *Lignum Crucis* and Four Great Councils. Such a situation makes it possible to consider the liturgy as a testimony not only ancient, but also constantly alive and current.

The dissertation narration of this study oscillates both in two basic dimensions: the historical *spectrum* and the theological one, carried out in an exemplary way due to the mutual interpolation between the indicated categories. In both cases, the current state of research is important, thanks to which the indicated category often acquires additional meanings. This state of affairs is confirmed by the formal and content structure of the dissertation, which using the semiotic key is directed towards deepening the issues of the Cross, Resurrection and Salvation Mysteries. The issues of liturgical provenance and liturgical-musicological semiotics as well as developmental factors of the liturgy discussed are also taken into account, which being a religious experience is also a testimony of the faith of the old generations, from which we can recognize our own paths towards holiness through the way of Tradition.

Ms. Gabriel Szabany